در یک نگاه

پژوهشکده حج و زیارت

بسم الله الرحمن الرحیم

پژوهشکده حج و زیارت در یک نگاه

نویسنده:

مرکز تحقیقات حج

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

پژوهشکده حج و زیارت در یک نگاه

مشخصات کتاب

پژوهشکده حج و زیارت در یک نگاه

گردآورنده:مرکز تحقیقات حج

ناشر:مشعر

محل نشر:تهران

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

طلیعه کلام

حـج، یکی از ارکان دین مبین اسـلام است که دارای ابعاد گسترده عبادی، سیاسـی، اجتماعی و اقتصادی می باشد. در پس مناسـک حج، رازها و رمزهایی نهفته است که اگر به دقت نگریسـته شود، می تواند بسیاری از مشکلات فراروی امت اسلامی را مرتفع کرده و زمینه های رشد و تعالی آن را فراهم سازد. حضور میلیونی مسـلمانان از سراسـر عالم اسـلامی در کنگره عظیم حج، فرصتی را رقم می زنـد که علیرغم تفـاوت هـای موجود مـذهبی و نژادی در میـان مسـلمانان، در پرتو توحیـد اختلافـات رنـگ بـاخته و زمینه هـای همگرایی تقویت شود.

در این میـان، تنوع، جامعیت، پویایی و گستره وسـیع آموزه ها و مفاهیم حـج، نیاز به توجهی ویژه و اهتمامی جـدی دارد. از این رو، ضروری است که اندیشـمندان و محققین اسـلام شـناس و متبحّر در تخصـص هـا و دانش های روزآمـد گردهم آمـده و با تشـریک مساعی، گام های بلندی در کشف هرچه بیشتر و اعتلای روزافزون این ودیعه الهی بردارند.

از سوی دیگر، مفهوم زیارت با وسـعت معنایی و افق بلندی که در اندیشه شـیعی دارد، می تواند کارکردهای ممتاز و برجسته ای در عمق بخشـی فرهنگ اسـلام و اهل بیت (علیهم السـلام) ایجاد کنـد. فهم درست زیارت و شـناخت صـحیح ظرفیت ها و کارکردهای آن، در کنـار نقش کـانونی امـاکن زیـارتی در الصـاق و گردهم آیی و هم گرایی مؤمنـان از دیگر داشـته هـایی است که قـدردانی شایسته و بایسته آن در گرو کسب شناختی عالمانه از آن است.

در این راسـتا پژوهشـکده حج و زیارت می کوشد تا با بهره مندی از دیدگاه ها و نظریات فرهیختگان حوزه و دانشگاه ابعاد مختلف حوزه حج و زیارت را واکاوی کرده، موجب اعتلای فرهنگ حج و زیارت شود.

سطور پیش رو به این امیـد فراهم آمـده است که بازتاب دهنده تلاش های صورت گرفته در نظام مقدس جمهوری اسـلامی به ویژه نماینـدگی ولی فقیه در امور حـج و زیـارت به منظور نگاه عالمانه و کارشـناسانه به این مهم از رهگـذر تأسـیس پژوهشـکده حـج و زیارت باشند.

ص: ۶

پیشینه

هرچنـد «پژوهشـکده حـج و زیـارت» نهـادی تـازه بنیان است، اما ریشه در مجموعه ای با نام «مرکز تحقیقات حـج» دارد که در سال ۱۳۷۰ به عنوان یکی از نهادهای تابعه حوزه نماینـدگی ولی فقیه در امور حـج و زیارت تأسیس گردیـد. این مرکز در مدت فعالیت خود علاوه بر ارائه کارشناسـی های لازم، به ثمر رسانـدن پروژه های تحقیقات و انجام خدمات پژوهشـی ارزشـمند، در حوزه تولید آثار علمی توانست در ابعاد مختلف حـج و زیارت بیش از هشـتصد اثر به جامعه علمی کشور تقدیم نماید. مرکز تحقیقات حج پس از سـال هـا تلاش علمی، توانست با کسب مجوز «شورای گسترش آموزش عالی» در ۲۱ اسفند ۱۳۸۹ به «پژوهشکده حج و زیارت» ارتقا یابد. این تحول، فرصتی به دست داد تا با ورود جدی تر به فضای علمی و پژوهشی کشور و تطابق هرچه بیشتر با استانداردها و ضوابـط مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، زمینه برای نگاه علمی و تخصصـی به دو مقوله مهم حـج و زیارت، بیش از پیش فراهم آید.

در تبیین فعالیت های پژوهشکده، به گذشته درخشان این مجموعه نیز نیم نگاهی شده است.

ص: ۷

اهداف

یک. توسعه و گسترش پژوهش در زمینه شناخت صحیح از ابعاد عبادی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و بین المللی حج؛

دو. ایجاد زمینه مناسب برای ارتقای فعالیت های پژوهشی در زمینه حج و زیارت؛

سه. همکاری پژوهشی با مؤسسات آموزشی و پژوهشی کشور به منظور ارتقای کیفیت فعالیت های پژوهشی؛

چهار. تقویت فرهنگ و بنیه های فکری گردشگری دینی؛

پنج. گسترش و توسعه مطالعات بین مذاهب اسلامی به منظور دستیابی به وحدت امت اسلامی.

وظایف

یک. بررسی و شناسایی نیازهای پژوهشی؛

دو. انجام طرح های پژوهشی بنیادی، کاربردی، توسعه ای و میدانی؛

سه. فراهم آوردن امکانات لازم و متناسب با فعالیت های پژوهشی مربوطه؛

چهار. برگزاری نشست ها و همایش های علمی - تخصصی، ملی و بین المللی؛

پنج. برگزاری دوره های آموزشی، پژوهشی، تحصیلات تکمیلی و کوتاه مدت.

ص: ۸

چشم انداز فرارو

پژوهشکده حج و زیارت در افق پیش روی خود، تبدیل شدن به مرکزی پویا و فعال در عرصه تحقیق و پژوهش و پشتیبانی کارشناسی از اقدامات مرتبط با عرصه حج و زیارت را مد نظر دارد.

این پژوهشکده امید واثق دارد با عنایات الهی و در ظل توجهات حضرت ولی عصر (عج) ، به مهم ترین و تخصصی ترین تأمین کننده مطالبات کارشناسی و پژوهشی نظام و حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت بدل گردیده و بتواند از علوم و دانش های نوین به منظور ارتقای بهره وری فعالیت های ناظر به این دو حوزه حساس و حیاتی استفاده نماید.

همچنین این انتظار می رودکه در آینده به عنوان کانون مواجهه علمی و تخصصی با وهابیت و تولید آثار فاخر در دفاع از معتقدات اسلامی در برابر هجمه ها و شبهات این فرقه عمل نموده و به محلی برای آمدوشد نخبگان و فرهیختگان این حوزه و بهره مندی از نظرات کارشناسی آنان و خدمات رسانی پژوهشی به آنها بدل شود. همچنین با توجه به مجوزهای دریافتی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، در آینده نزدیک تلاش خواهد شد گروه های علمی - پژوهشی پنج گانه با جذب اساتید و فضلا به عنوان اعضای هیئت علمی فعال تر گردیده و استانداردهای علمی و پژوهشی به صورت حداکثری در پژوهشکده حاکم گردد و در حوزه تربیت نیروهای متخصص در این زمینه نیز تلاش نماید.

ص: ۹

ارکان ساختاری پژوهشکده

اشاره

ارکان پژوهشکده عبارتند از: شوراهای عالی، گروه های علمی و کتابخانه.

۱. شوراهای عالی

در اساسنامه پژوهشکده از نقش اساسی دو شورای: هیئت امنای پژوهشکده و نیز شورای پژوهشی در تصمیم گیری های کلان یادشده و اختیارات قابل توجهی به آنها سپرده شده است.

هیئت امنای پژوهشکده وظیفه ترسیم سیاست های کلان پژوهشکده را به عهده دارد.

شورای پژوهشی نیز وظیفه بررسی و تأیید طرح های پژوهشی و در مجموع نظارت علمی بر فعالیت های پژوهشکده را به عهده دارد.

۲. گروه های علمی

اشاره

پژوهشکده از پنج گروه علمی - پژوهشی مصوب وزارت علوم به شرح زیر تشکیل شده است:

تاریخ و سیره

اخلاق و اسرار حج

مطالعات اجتماعی حج

کلام و معارف حج

فقه و حقوق حج

به منظور فعالیت بایسته گروه های پژوهشی، چشم انداز ترسیمی برای آنان دارای ویژگی های زیر می باشد:

۱. ارائه پژوهش های فاخر در ابعاد مختلف حج و زیارت؛

۲. تبدیل شدن به مرجع و قطب پژوهش های علمی در موضوع حج و زیارت؛

۳. حضور فعال در جشنواره ها و محافل علمی کشور؛

۴. تعامل گسترده با مراکز علمی و پژوهشی کشور؛

۵. تعامل فعال با مراکز پژوهشی جهان اسلام در موضوع حج و زیارت؛

ص: ۱۰

۶. تبیین ابعاد و ظرفیت های حج در عرصه تخصصی علوم اسلامی؛

۷. تربیت و به کارگیری اعضای هیئت علمی پژوهشی متخصص و باتجربه علمی بالا در معارف حج و زیارت.

گروه های فوق وظیفه تحقیق در دو سطح کاربردی و بنیادین را در حوزه حج و زیارت به عهده دارند که ضوابط سطح پژوهش ها مطابق با معیارهای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. در ادامه به معرفی تفصیلی تر گروه ها پرداخته می شود:

۱-۲. گروه تاریخ و سیره

یک. اهداف گروه

تحلیل تاریخ اسلام متناسب با نیاز روحانیون کاروان ها و زائران؛

تبیین تاریخ فرق ومذاهب اسلامی در راستای نیازهای روحانیون کاروان ها و زائران؛

معرفی شخصیت های دینی - سیاسی مکه، مدینه، عراق، سوریه و مصر؛

پژوهش پیرامون اماکن زیارتی و آثار اسلامی؛

تولید آثاری مرتبط با مناسبت های ایام حج و عمره.

دو. مهم ترین آثار منتشر شده از سوی گروه

۱. مدینه شناسی, سیدمحمد باقر نجفی؛

۲. آثار اسلامی مکه و مدینه, رسول جعفریان؛

۳. حج گزاری ایرانیان, خانم اسرا دوغان؛

۴. حجه الوداع، حسین واثقی؛

۵. تاریخ امامان ائمه بقیع (علیهم السلام) محمدصادق نجمی؛

۶. تخریب و بازسازی بقیع به روایت اسناد، سید علی قاضی عسکر.

سه. اهم طرح ها و پژوهش های در دست انجام گروه

۱. تألیف کتاب نقباء مکه و مدینه؛

۲. بررسی مزارات اهل بیت در سوریه؛

۳. پژوهشی پیرامون مخطوطات حج؛

ص: ۱۱

۴. پژوهشی پیرامون تاریخ مناسبات ایران و حجاز؛

۵. نگارشی پیرامون زیارت دوره ویژه مکه؛

۶. ترجمه مرقد العقیله زینب – سید مرتضی سیفی –؛

۷. ترجمه بقیع الغرقد – سجادی پور و مجتبی باقری –؛

۸. پژوهشی پیرامون جدول تاریخی سیره پیامبر اکرم (ص) ؛

۹. ترجمه کتاب خیبر؛

۱۰. پژوهشی در خصوص مساجد خاص؛

۱۱. ترجمه کتاب مشاهدنا و قبور اهل البیت (علیهم السلام) مشاعر الهیه؛

۱۲. بررسی مزارات صحابه (مدفونان از صحابه در کشورهای لبنان، ترکیه، عراق، سوریه، اردن، مصر، تونس، عربستان، تاجیکستان، آذربایجان، ترکمنستان و ایران و. . .) ؛

۱۳. پژوهشی پیرامون سیره اهل بیت (علیهم السلام) در حج؛

۱۴. ترجمه ضریح الامام علی (ع) و مرقده، و الإمام علی العریضی؛

۱۵. تراجم تک نگاری زیارتگاه های عراق – سید حسین اسحاقی؛

۱۶. ترجمه مراقد المعارف – تألیف علامه حرز الدین، مترجم محمدمهدی فقیه بحرالعلوم؛

۱۷. ترجمه مآثر الکبریاء فی تاریخ سامرا – تألیف شیخ ذبیح الله محلاتی؛

۱۸. پژوهشی در خصوص موقوفات حج و عتبات عالیات؛

۱۹. پژوهشی پیرامون جعفر کذّاب (توّاب) ؛

۲۰. بررسی اصحاب مدنی امام هادی و عسکری (علیهما السلام) ؛

۲۱. مشاهیر مدفون در حرم های ائمه (علیهم السلام) ؛

۲۲. موقوفات ایرانیان در عتبات عالیات؛

۲۳. مشاهیر مدفون در وادی السلام؛

۲۴. قیام های علویان در عراق و نقش آنان در بسط تشیع؛

۲۵. اصحاب و یاران و وکلای ایرانی ائمه (علیهم السلام) ؛

۲۶. مهاجرت های تاریخی علمای ایران به عراق و مبارزه آنان با استعمار انگلیس؛

۲۷. مکه و مدینه در هنگامه ظهور؛

۲۸. خویشاوندی با آل علی (ع) – جواب به کتاب خویشاوندی با صحابه –؛

ص: ۱۲

۲۹. تشیع در حجاز از آغاز تا قرن هشتم هجری؛

۳۰. طبقات العلماء الشیعه فی الحجاز و مؤلفاتهم؛

۳۱. نقد و بررسی رجال کتب ابن تیمیه؛

۳۲. شیعیان مکه و مدینه از آغاز تا قرن چهار هجری؛

۳۳. علویان مدفون در بقیع.

۲-۲. گروه اخلاق و اسرار

یک. اهداف

روشنگری و تقویت اخلاق فردی و اجتماعی در راستای حج و زیارت؛

تبیین آداب ظاهری و باطنی حج و مسافرت های زیارتی؛

ایجاد و تعمیق نگاه عرفانی و سیرو سلوکی به حج و زیارت عتبات؛

بیان اسرار، اشارات و لطایف معنوی حج و زیارت معصومین (علیهم السلام) ؛

تبیین آموزه های تربیتی حج و عمره و عتبات؛

تبیین موضوع سال با نگاه اخلاقی و سیر و سلوکی.

دو. مهم ترین آثار منتشر شده از سوی گروه

۱. صهبای حج, آیت الله جوادی آملی؛

۲. اسرار عرفانی حج, محمدتقی فعالی؛

۳. آداب سفر حج, سید علی قاضی عسکر؛

۴. حج برنامه تکامل, سید محمد ضیاء آبادی؛

۵. فرهنگ زیارت, جواد محدثی.

سه. اهم طرح ها و پژوهش های در دست انجام گروه

۱. زیارت از دیدگاه علما و عرفای فریقین؛

۲. ترجمه کتاب لو علموا لماتوا شوقا؛

ص: ۱۳

۳. فرهنگ نامه زیارت و زیارتگاه ها؛

۴. آداب و اخلاق معاشرت؛

۵. بررسی ابعاد اخلاقی حج در اندیشه مقام معظم رهبری؛

۶. ویژگی های زیارت مطلوب؛

۷. پرسمان اسرار حج؛

۸. حج و حق الناس؛

۹. سب النبی (پیامدهای حرمت شکنی از دیدگاه قرآن و حدیث) .

۳-۲. گروه کلام و معارف

یک. اهداف

تبیین آموزه ها، باورها و مبانی اعتقادی شیعه و معارف اهل بیت (علیهم السلام) متناسب با نیازهای زائران؛

مقابله با شبهات گروه های مخالف شیعه جهت مصون سازی معرفتی و عقیدتی زائران؛

تهاجم به مبانی فکری و رفتاری وهابیت جهت جلوگیری از تخریب باورها و عقاید زائران.

دو. مهم ترین آثار منتشر شده از سوی گروه

۱. اکاذیب الوهابیه، صالح وردانی؛

۲. منهج ابن تیمیه فی التوحید - یحیی عبدالحسین الدوخی؛

۳. حقیقه المهدویه و الغیبه، یحیی عبدالحسین الدوخی؛

۴. التشیع و النص، سید جاسم موسوی؛

۵. کالبدشکافی عقاید وهابیت، رحمت الله ضیایی/ حمید الله رفیعی؛

۶. نقدی بر کتاب ظاهره التکفیر عند الشیعه، شاکر عطیه الضویحی؛

۷. توحید و شرک در نگاه شیعه و وهابیت (پاسخ ناصرالدین غفاری) ، احمد عابدی.

سه. اهم طرح ها و پژوهش های در دست انجام گروه

۱. اصلاح و بازنگری کتاب الصوارم المحرقه؛

۲. مقارنه و تطبیق بین مبانی اندیشه امامیه با وهابیت؛

ص: ۱۴

۳. نقد مبانی کلامی وهابیان؛

۴. روش شناسی سلفیه در شبه قاره هند؛

۵. تحلیل و بررسی مسند احمد بن حنبل؛

۶. دو اندیشه در یک نگاه (پاسخ های کوتاه به شبهات وهابیت) ؛

۷. توحید عبادی از نگاه شیعه و وهابیت؛

۸. امامت در سپهر اندیشه شیعه؛

۹. رجعت از نگاه عقل و دین؛

۱۰. مقالات موسوعه رد شبهات وهابیت؛

۱۱. التوحید فی القرآن و روایات اهل البیت (علیهم السلام) ؛

۱۲. النبوه فی آلقرآن و روایات اهل البیت (علیهم السلام) ؛

۱۳. خطر وهابیت؛

۱۴. نظریه حاکمیت الهی؛

۱۵. هزاران سؤال از وهابیت (۶ جلد) ؛

۱۶. جایگاه حکومت اسلامی در جهان اسلام؛

۱۷. توحید، نبوت، امامت و معاد در مکتب اهل بیت (علیهم السلام) ؛

۱۸. رد اهل سنت بر وهابیت (ترجمه کتاب هایی که اهل سنت بر علیه وهابیت نوشته اند) ؛

۱۹. توحید اسماء و صفات (صفات خبریه) از دو منظر؛

۲۰. توحید ربوبی از دو منظر؛

۲۱. حرمت قبر نبی از منظر کلامی، فقهی؛

۲۲. نواصب؛

۲۳. مقامات و کرامات اولیا؛

۲۴. خطر وهابیت؛

۲۵. نقد تجسم گرایی وهابیت؛

۲۶. وهابیت و بدعت گرایی؛

۲۷. تناقضات وهابیت؛

ص: ۱۵

۲۸. وهابیت، تکفیر، ترور، و ایذاء مسلمین؛

۲۹. وهابیت و تهمت و تحریف و انکار حقائق؛

۳۰. وهابیت و غصب اموال موقوفه؛

۳۱. وهابیت وتعصب و تحجر و جمود؛

۳۲. دشمنی وهابیت با اهل البیت (علیهم السلام) : ؛

۳۳. وهابیت و انکار منزلت انبیاء و اولیاء؛

۳۴. حیات برزخی از دو دیدگاه؛

۳۵. وهابیت و تعالیم اخلاقی کتاب و سنت؛

۳۶. نقد مبانی و روش شناسی کلامی وهابیان؛

۳۷. نقد مبانی و روش شناسی تفسیری وهابیان؛

۳۸. نقد مبانی و روش شناسی رجالی وهابیان؛

۳۹. نقش وهابیت در تضعیف اسلام گرایی.

۴-۲. گروه مطالعات اجتماعی

یک. اهداف

جامعه شناسی تاریخ اسلام؛

تبیین ابعاد سیاسی و اجتماعی حج و زیارت؛

آشنایی زائران با فضای سیاسی و اجتماعی عربستان, عراق و سوریه؛

بررسی جریان های سیاسی و اجتماعی وهابیت؛

جامعه شناسی سیاسی اندیشه شیعه.

دو. مهم ترین آثار منتشر شده از سوی گروه

۱. ابعاد سیاسی و اجتماعی حج, محمدتقی رهبر.

۲. موسم بیداری, سید مهدی علیزاده موسوی.

ص: ۱۶

۳. حج و بیداری اسلامی, محسن محمدی.

۴. مبانی دینی و سیاسی برائت از مشرکین, سید جواد ورعی.

۵. راه وحدت امت اسلامی, سید شرف الدین موسوی جبل عاملی, ترجمه احمد صادقی اردستانی.

سه. اهم طرح ها و پژوهش های در دست انجام گروه

۱. ظرفیت های تبلیغی حج؛

۲. اندیشه سیاسی و اجتماعی امام خمینی (قدس سره) در حج؛

۳. اندیشه سیاسی و اجتماعی مقام معظم رهبری (حفظه الله) در حج؛

۴. حج و انقلاب اسلامی؛

۵. کارکردهای حج در عرصه بین الملل با تمرکز بر بیداری اسلامی؛

۶. حج و تقریب؛

۷. حج و ارتباطات میان فرهنگی؛

۸. حج و بیداری اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبریحفظه الله؛

۹. جامعه شناسی زیارت؛

۱۰. تفسیر نمادهای حج؛

۱۱. ظرفیت های حج و زیارت در مبارزه با تهاجم فرهنگی؛

۱۲. تحلیل مردم شناسانه مناسک حج؛

۱۳. حج و تمدن اسلامی؛

۱۴. جامعه شناسی سیاسی وهابیت؛

۱۵. ژئوپولوتیک (جغرافیای سیاسی) تشیع؛

۱۶. جامعه شناسی عاشورا؛

۱۷. ریزش ها و رویش ها در تاریخ صدر اسلام؛

۱۸. حج و فلسطین؛

۱۹. بررسی تاریخی اثرپذیری نهضت های اسلامی از حج؛

ص: ۱۷

۲۰. جایگاه حج در سیاست خارجی؛

۲۱. کارکردهای سیاسی و اجتماعی برائت از مشرکین در حج؛

۲۲. راه های ایجاد تعامل بیشتر بین بعثه های کشورهای اسلامی؛

۲۳. آداب و رسوم مسلمانان در حج (تنوع فرهنگی مسلمانان در حج و زیارت) ؛

۲۴. معماری و جلوه های هنر اسلامی در مکه و مدینه؛

۲۵. مقایسه مبانی مبارزاتی سلفیه و شیعه در بیداری اسلامی؛

۲۶. مناسک جهان شمول حج؛

۲۷. جایگاه وهابیت در اندیشه سیاسی عرب؛

۲۸. وهابیت, غرب و مدرنیته؛

۲۹. وهابیت و بیداری اسلامی؛

۳۰. مقایسه وهابیت با سایر فرقه های ساختگی استعمار؛

۳۱. بررسی تاریخچه وحدت و تفرقه در طول تاریخ اسلام؛

۳۲. حج و ارتباطات آیینی؛

۳۳. کارکردهای سیاسی – اجتماعی سفرها و مکان های زیارتی؛

۳۴. حج و تجربه دینی؛

۳۵. بررسی فرهنگ شناسانه آداب و رسوم در سفرهای زیارتی؛

۳۶. خاطرات و سیره سیاسی – اجتماعی بزرگان در حج و زیارت؛

۳۷. حج و تهدیدات جهان اسلام؛

۳۸. جامعه شناسی تاریخی آل سعود؛

۳۹. الگوی ارتباطات میان فردی در حج؛

۴۰. ابعاد سیاسی آیات الحج (ابعاد سیاسی حج در آیات قران) ؛

۴۱. حج و ارتباطات بین الملل، فرصت ها و تهدیدها؛

۴۲. اندیشه اجتماعی علامه طباطبایی در حج در المیزان؛

۴۳. فرهنگ حج (عوامل, موانع, شاخص ها) ؛

ص: ۱۸

۴۴. فقه سیاسی حج؛

۴۵. برائت از مشرکان در عرف بین الملل بر اساس نظریه دشمن مشترک؛

۴۶. مقایسه تطبیقی توریسم و سفر مذهبی؛

۴۷. ظرفیت مناسک حج در ایجاد تقریب با تاکید بر اندیشه فقهی امام خمینی؛\

۴۸. حج و هویت تمدنی؛

۴۹. تحلیل جامعه شناختی از مناسک حج؛

۵۰. دیپلماسی فرهنگی و حج؛

۵۱. تلاقی عرفان و سیاست در مناسک حج؛

۵۲. مقایسه تطبیقی نظام سیاسی وهابیت و اهل تسنن؛

۵۳. حج و همگرایی ادیان جهان؛

۵۴. حج در اندیشه اندیشمندان مسلمان؛

۵۵. حج و نظریه های قدرت در روابط بین الملل (قدرت نرم) ؛

۵۶. مقایسه تطبیقی حج با سایر تجمعات دینی ادیان؛

۵۷. جامعه شناسی سیاسی وهابیت.

۵-۲. گروه فقه و حقوق

اهداف

موضوع شناسی فقهی وحقوقی نسبت به اماکن و مسائل مربوط به حج و زیارت.

شناسایی و تعیین محورهای پژوهشی در مورد ابعاد حقوقی و مناسک حج و زیارت.

نظارت علمی بر مناسک و پژوهش های انجام شده در راستای جنبه های فقهی و حقوقی حج و زیارت.

برنامه ریزی و سیاستگذاری در حوزه مباحث فقهی و حقوقی حج و زیارت.

این گروه در زمره گروه هایی است که هنوز به صورت جدی و فعال راه اندازی نشده و جذب اعضا و طراحی برنامه های قابل انجام در آن در دستور کار پژوهشکده قرار دارد.

ص: ۱۹

۳. کتابخانه تخصصی

اشاره

از مهم ترین بخش های پژوهشکده می توان به کتابخانه تخصصی آن اشاره نمود که در زمان فعالیت مرکز تحقیقات حج، تأسیس و تاکنون گسترش قابل توجهی پیدا کرده است؛ به طوری که می توان از آن به عنوان مهم ترین و تخصصی ترین کتابخانه فعال در زمینه حج و زیارت در کشور یاد کرد.

فهرست نویسی قریب به شانزده هزار جلد کتاب در این کتابخانه، تجهیز آن به نرم افزارهای جامع و روزآمد کتابداری و قرار گرفتن اطلاعات کتب کتابخانه در معرض دید کاربران اینترنتی بر روی پایگاه اطلاع رسانی lib. ir، شرایط مساعدی را فراروی پژوهشگران این حوزه برای بهره مندی از منابع و اسناد موجود در کتابخانه پدید آورده است.

همچنین شایان ذکر است که PDF سازی کتب کتابخانه به منظور عرضه آن در فضای مجازی و سهولت هرچه بیشتر در دسترسی مخاطبین، در دستور کار قرار گرفته است که با روند مناسبی در حال پیگیری است.

همچنین جدیدترین آثاری که در حوزه حج و زیارت منتشر می شود، خریداری و به محققان عرضه می شود.

ص: ۲۰

اهم فعالیت های انجام پذیرفته

اشاره

علاوه بر انجام پژوهش های تولیدی و انتشار آن در قالب کتب و مقالات تخصصی که فهرست آن در بخش معرفی اجمالی محصولات تولیدی خواهد آمد، پروژه های مهم دیگری در دستور کار پژوهشکده قرار گرفته است که اهم آن چنین است:

۱. انتشار نشریه های تخصصی میقات عربی و فارسی و فصلنامه فرهنگ زیارت

تشار «فصلنامه میقات فارسی» از پاییز سال ۷۱ آغاز گردیده و تاکنون ۸۰ شماره از آن منتشر شده است. این مجله به صورت تخصصی به موضوعات مرتبط با حج و زیارت پرداخته و مخاطبین خود را در میان روحانیون، مدیران و کارگزاران حج و عمره جستجو می کند.

«دو فصلنامه میقات عربی» نیز به منظور تولید محتوای لازم برای مخاطبان عرب زبان از سال ۱۴۱۵ه. ق انتشار آن آغاز شده و به زودی تعداد مجلدات منتشر شده از آن به عدد ۴۰ خواهد رسید. فصلنامه های میقات فارسی و عربی به صورت متمرکز حوزه جغرافیایی کشور عربستان و تحولات مربوط به حج و زیارت و محتوای علمی مرتبط با آن را تولید و عرضه می نماید.

«فصلنامه فرهنگ زیارت» از دیگر تولیدات پژوهشکده بوده که اولین شماره آن به تابستان ۱۳۸۸ بازمی گردد و تاکنون بیش از ده شماره از آن به علاقمندان عرضه گردیده است. این فصلنامه با هدف تحت پوشش قراردادن مطالب مرتبط با زیارت و عتبات عالیات منتشر می گردد.

از آنجا که ارتقای علمی و محتوایی این نشریات می تواند بسترساز پویایی پژوهشکده و فعال سازی پژوهشگران برای فعالیت جدی تر گردد، تقویت و حمایت آنها در دستور کار قرار دارد.

ص: ۲۱

۲. کلان پروژه دانشنامه حج و حرمین شریفین

ضرورت نگاه تخصصی و علمی به حج و زیارت موجب گردیده تدوین مداخل اصلی این حوزه در قالب دانشنامه حج و حرمین شریفین در دستور کار قرار گیرد. فرایند اجرایی این کلان پروژه از سال ۱۳۸۷ آغاز گردیده و پس از تدوین شیوه نامه ها و اساسنامه، کار تألیف مداخل آن پی گرفته شده است. تاکنون امور فنی و محتوایی ۳ مجلد آن نهایی و انتشار آن در حال پیگیری است.

تعداد مدخل ها ۲۴۰۰ مدخل است که در ۱۵ جلد منتشر خواهد شد. در دانشنامه تعداد ۸۴ نفر مشغول فعالیت هستند.

۳. کلان پروژه موسوعه رد شبهات

به منظور پاسخ گویی متقن و علمی به شبهات وارده از سوی سلفیان و وهابیان بر باورهای پیروان اهل بیت (علیهم السلام) موسوعه رد شبهات در دستور کار پژوهشکده قرار گرفته و اساسنامه، شیوه نامه و عناوین بیش از دویست شبهه تهیه گردیده است. با انجام این پروژه، مجموعه مدونی در پاسخگویی به شبهات وهابیت فراهم خواهد آمد که پاسخگوی نیازهای محققان خواهد بود.

۴. برگزاری همایش ها و نشست های تخصصی

اشاره

از جمله وظایف و مأموریت های پژوهشکده که از زمان فعالیت مرکز تحقیقات حج پیگیری می شده است، ساماندهی همایش ها و نشست های تخصصی مرتبط با موضوع حج و زیارت است. از جمله این همایش ها می توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱– ۴. همایش حج و جهانی شدن

این همایش در اسفندماه ۱۳۸۹ با حضور اندیشمندان و فرهیختگان حوزوی برگزار گردید. از آنجا که امکانات و وسایل ارتباط جمعی جهان را به دهکده ای تبدیل کرده است، کنگره حج با محوریت کعبه، در عرصه جهانی شدن می تواند نقش مؤثری ایفا کند. حضور نمایندگان مسلمان بیش از ۵۷ کشور اسلامی در مراسم حج، زمینه های همگرایی و جهانی کردن ارزش ها و آموزه های اسلامی را فراهم

ص: ۲۲

می کنـد. از این رو، همـایش حـج و جهانی شـدن توسط پژوهشـکده و با اشـراف نماینـده محترم مقام معظم رهبری در امور حـج و زیارت برگزار گردید.

مقالاـت ارسـالی بـه ایـن همـایش در کنـار رهنمودهـا و توصـیه هـای مراجـع عظـام تقلیـد، بسترهـایی را برای پرداختن هرچه بیشـتر کارشناسان به این محور مهم فراهم نمود. در مجموع، می توان همایش را در نیل به اهداف از پیش تعیین شده موفق ارزیابی نمود.

۲- ۴. همایش حج و اقتصاد

یکی از ابعـاد مهم حـج که قرآن مجیـد نیز آن را تأییـد کرده است، منـافع و ظرفیت هـای اقتصـادی حـج برای انسان ها است. با این وجود، فعالیت علمی مناسبی در این عرصه انجام نشـده است. همایش حـج و اقتصاد نخستین نشـست پیرامون ابعاد اقتصادی حج بود که در تاریخ ۲۲ تیرماه ۱۳۹۱ برگزار گردید.

گزینش ۳۲ مقـاله برتر از مجمـوع ۷۵ مقـاله ارسـالی به دبیرخـانه همـایش، و چـاپ آنها در کتاب «مجموعه مقالات همایش حـج و اقتصاد» ، منبع و مرجع علمی برای انجام پژوهش های بیشتر را در اختیار محققان قرار داده است.

ص: ۲۳

۳- ۴. برگزاری نشست های تخصصی

در کنار همایش ها، نشست های تخصصی در قالب هم اندیشی نیز در پژوهشکده حج و زیارت، برگزار می گردد. در این هم اندیشی ها اساتید و فرهیختگان حوزوی و دانشگاهی به مباحثی می پردازند که کمتر مورد توجه قرار گرفته است و با عنایت به اینکه شرکت کنندگان در این نشست ها نیز معمولاً متخصصان در موضوع نشست هستند، در تضارب آراء، مباحث ارزشمندی مطرح می شود.

تاکنون موضوعاتی از قبیل حج و دیپلماسی عمومی، مقایسه میان وهابیت و سلفی گری، آینده پژوهشی حج، حج و ظرفیت های فرهنگی و. . . برگزار شده است.

ص: ۲۴

۵. ساماندهی نظام جامع و سامانه مواجهه علمی با وهابیت

ضرورت مواجهه جدی با وهابیت و دفاع از کیان تشیع در مقابل شبهات مطروحه از سوی این فرقه و فرصت هایی که حج، برای شناخت و مقابله با تهدیدات وهابیان در اختیار می نهد، این ظرفیت را به وجود آورده است که پژوهشکده حج و زیارت به عنوان ستاد مقابله عالمانه و کارشناسی با وهابیت در کشور شناخته شود. بر این اساس، نظام جامع مواجهه با وهابیت تدوین و با بهره گیری از آرای اندیشمندان به راهبردها و برنامه های عملیاتی مقابله بااین فرقه بدل خواهد شد.

۶. سایر فعالیت های در دست انجام

۱– ۶. تهیه بانک اطلاعات الکترونیک

با توجه به ضرورت حضور جدی تر پژوهشکده در عرصه های نوین اطلاع رسانی، بانک اطلاعات الکترونیک با قابلیت ها و امکاناتی از جمله کتابخانه، سامانه پرسش و پاسخ، گالری تصاویر و فیلم ها و. . . در دست پیگیری است.

۲– ۶. تبدیل محصولات پژوهشکده به نرم افزارهای رایانه ای

آثار علمی و پژوهشی تولید شده در این پژوهشکده با همکاری مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) و بعثه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به صورت نرم افزاری و در قالب ده CD و DVD منتشر شده است. مهم ترین این نرم افزارها عبارتند از: «مکتبه الحج» ، «احکام و مناسک حج» ، «سفرنامه و خاطرات حج» ، «عتبات عالیات» ، «زائر» و. . .

ص: ۲۵

۳- ۶. کتابشناسی آثار پژوهشی مرتبط

در قالب پروژه «کتابشناسی حج و زیارت» تمامی کتب و منشورات مرتبط با موضوع حج و زیارت جمع آوری و نمایه زنی گردیده است و علاقمندان می توانند با مراجعه به آن، با مراجعی جهت کتابشناسی توصیفی آثار در این حوزه آشنا گردند. پروژه «نمایه آثار» نیز به کتابشناسی آثار منتشره در حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت از زمان تأسیس مرکز تحقیقات حج تاکنون می پردازد.

۴- ۶. حمایت از پایان نامه های مرتبط

از آنجا که دانشجویان سطوح عالی حوزه و دانشگاه ظرفیت بسیار مناسبی برای پرداختن به مسائل ناکاویده حوزه حج و زیارت هستند، پژوهشکده، بخشی از توان خود را برای هدایت و حمایت از پایان نامه هایی که در سطوح مختلف حوزه و دانشگاه در حال انجام است، قرار داده است. تاکنون نیز بیش از دویست و پنجاه پایان نامه در این زمینه شناسایی شده است که در مرحله ارزیابی قرار دارند.

برنامه هایی به منظور حمایت از نگارش پایان نامه در سطوح عالی حوزه و دانشگاه در موضوعات مرتبط با حج و زیارت در دست پیگیری است.

معرفی اجمالی محصولات تولیدی پژوهشکده

اشاره

گرچه برای احصای خدمات و رهیافت های پژوهشی و تحقیقاتی صورت گرفته در حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت می بایست کارنامه فعالیت های مرکز تحقیقات حج را نیز در کنار اقدامات پژوهشکده از بدو تأسیس مورد بررسی قرار داد، ولی به منظور اختصارگویی و پرداخت انحصاری به اقدامات انجام پذیرفته از زمان آغاز رسمی فعالیت پژوهشکده (ابتدای ۱۳۹۰) ، می توان قریب به صد و بیست کتاب و ده ها مقاله را در زمره افتخارات پژوهشگران و مدیران پژوهشکده در مدت زمان کوتاه فعالیت آن برشمرد.

ص: ۲۶

نمودار موضوعی آثار

<>نمایش تصویر

ص: ۲۷

نمودار خطی آثار به تفکیک سالها

><نمایش تصویر

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹